

DOI: <https://doi.org/10.18524/2312–6809.2019.28.165850>

УДК 821.161.2–143

**ФУНЕРАЛЬНІ ЖАНРИ У ТВОРЧОСТІ ШІСТДЕСЯТНИКІВ
(І. ЖИЛЕНКО, М. ВІНГРАНОВСЬКИЙ,
В. СИМОНЕНКО ТА ІН.)**

Марина Штолько, зав. науково-інформаційним відділом
Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України
shtolko@ukr.net

У статті розглядаються особливості функціонування фунеральних жанрів у творчості поетів-шістдесятників: І. Жиленко, М. Вінграновського, В. Симоненка, І. Драча, С. Йовенко, В. Коротича. Аналізуються найбільш помітні вірші, які тематично або структурно можна віднести до існуючих жанрів фунеральної поезії. Вирізняються жанрові ознаки, що виступають в обраних поезіях як маркери жанру. Аналіз фунеральної поезії шістдесятників дає можливість зробити висновок про те, що ці жанри з часом трансформувалися, набули нових рис, але в цілому зберегли традиційні ознаки. Дослідження таких питань важливе не лише для пізнання творчості окремого письменника чи навіть якоїсь національної літератури, а й для з'ясування відповідних аспектів загальносвітового процесу конкретного культурно-історичного періоду.

Ключові слова: фунеральна поезія, меморіальна поезія, епітафія, некролог.

Фунеральні жанри в українській поезії шістдесятників — явище доволі помітне та гідне уваги вже тому, що зразки поетичних творів названої спрямованості беруть початок ще в бароковій поезії, але такі приклади можна зустріти у творчому доробку відомих поетів, що починали писати в 60-ті рр. ХХ ст., серед них: В. Симоненко, М. Вінграновський, І. Жиленко, І. Драч, С. Йовенко, В. Коротич. Фунеральна поезія, створена цими авторами, презентує собою цікавий матеріал для дослідження жанрових рис та особливостей авторського стилю.

Матеріалом нашого дослідження стали 18 поезій фунерального спрямування авторства М. Вінграновського, І. Драча, І. Жиленко, С. Йовенко, В. Коротича, В. Симоненка. Більшість з них написані в 60-ті роки ХХ ст., але до аналізу залучено також кілька поезій, створених пізніше.

Незважаючи на те, що у творчості поетів-шістдесятників фунеральні жанри є доволі частотним явищем, однак фундаментальних досліджень цього явища у зазначений період дуже мало.

Серед тих, хто все-таки досліджував фунеральні жанри варто назвати О. М. Циганок [16], яка в своїй монографії «Фунеральне письменство в українських поетиках та риторика XVII–XVIII ст.: теорія та взірці» зробила спробу реконструювати теорію віршових та прозових фунеральних жанрів.

Більшість дослідників аналізували окремі фунеральні жанри. А. В. Попружна [11] розглядала епітафії, складені на честь представників козацької старшини XVII–XVIII ст., у культурному контексті того часу. Н. В. Брагінська [2] аналізувала епітафію як жанр письмового фольклору. Т. С. Царькова написала монографію [15] і захистила докторську дисертацію «Російська віршована епітафія XIX–XX ст.». В монографії та наукових статтях дослідниці аналізувалися особливості текстології епітафій як явища епіграфіки. Вона спробувала дати історико-типологічний опис жанру, здійснити внутрішньожанрову класифікацію та еволюцію, зверталася увага на своєрідність поетики і побутування текстів.

У книзі А. І. Хоментовської «Італійська гуманістична епітафія» [14] ставилося питання щодо розрізнення видів епітафій за функціями, співвідношення прозових та метризованих написів, традиція збереження загальних місць класичних епітафій у різних культурах, дотримання церковної доктрини в жанрі і його модифікаціях.

У статті ставимо за *мету* розглянути приклади фунеральних жанрів в поезії шістдесятників, виокремити особливості їхніх функціональних рис.

Ю. І. Ковалів тлумачить *фунеральну літературу* (лат. funereus, той, що стосується поховання, і litteratura — буквенне письмо) як літературу, пов'язану з поховальним обрядом, з оплакуванням покійника, згадуванням його чеснот, що поширена у вигляді некрологів, реквіємів, епітафій, плачів (треносів), неній, сирвент тощо [10, 548].

Фунеральна поезія художньо трансформувалася у XX ст. Фунеральні жанри не могли використовуватися у своєму первинному вигляді у творчості поетів-шістдесятників. Якщо раніше епітафія вважалася надгробним написом, то тепер вона перейшла у площину літератури, виконуючи роль, можна сказати, меморіальної лірики.

Постійними тематичними домінантами фунеральної поезії шістдесятників вважаємо зіставлення смерті та життя. Смерть — це взагалі, першопричина і мотив жанру фунеральної поезії, вона спонукає

до створення літературних творів меморіально-поховального спрямування.

У творчості І. Жиленко ми аналізуватимемо ті вірші, що тематично або формально відносяться до фунеральної лірики. Окремим комплексом вимальовуються поезії, які авторка створила під враженням втрати чоловіка — Володимира Дрозда, який помер 23 жовтня 2003 року. Основними темами поезій «Я не живу. Я просто піч топлю...», «Так мало ми жили. І так багато!», «Чомусь не пишеться мені...», «Земля забрала милого...», «Я Господу і досі не простила...» є туга за небіжчиком, декларування важкості життя без нього, неможливість змиритися з передчасною втратою, навіть незгода з Богом.

У вірші «Так мало ми жили. І так багато!» І. Жиленко смерть прямо не називається. Смерть асоціюється з розлукою («коли нас, ще живими, розлучили» [6, 61]). Смерть усвідомлюється поетесою як невідворотне явище.

Вельми поширеними є мотиви розмови з покійним: риторичний монолог-жаління («Дай Бог, щоб ти не бачив з небуття, як те життя, жорстокіше за тигра, шматує, граючись в смертельні ігри зі мною, як з півмертвим мишеням» [6, 62]), монолог пам'яті та очікування смерті («Я просто пам'ятаю і люблю. Варю обід. І смерті жду терпляче» [6, 60]).

Епітафія (грец. *epitaphios* — надгробне слово) — «надмогильний напис у віршах чи прозі» [9, 342], в якому згадується покійний із нотками прославляння його дій, вчинків або висміювання пороків.

Дослідники звертали увагу на те, що у XVIII ст., навіть на початку XIX ст. «літературна» та «реальна» (так звана цвинтарна) епітафія не розмежовувалися. Цей поділ стає очевидним із початком кризи жанру. В XX ст. «літературна» та «реальна» епітафія існують окремо.

Традиційно епітафії склалися після смерті особи, як означено-конкретної, наприклад, «На смерть Віті Жигуна» І. Жиленко, так і узагальнено-неозначеної, наприклад, «Дід умер» В. Симоненка в обох випадках — з метою увічнення пам'яті згадуваних осіб.

Ще Феофан Прокопович у курсі «Про поетичне мистецтво» (1705) зауважував наступні композиційні елементи епітафій: «У першій частині, або експозиції, дається, як правило, короткий перелік більш примітних діянь покійного, його чеснот чи пороків, іноді тільки вказується його суспільне становище або стан і майно. А в другій части-

ні, або в кінцівці, якщо покійний був впливовою особою, як концепт поміщають на кінець якийсь влучний вислів, що вказує на короткочасність людського життя, його марноту і тлінність, якщо ж особою незначною и гідною насмішки, доречно навіть використовувати жарти дотепи» [12, 452].

Композиція фунеральної поезії «На смерть віті Жигуна» І. Жиленко традиційна: спочатку — вступ (*exordium*), що містить роздум про залежність людського життя від божої волі («Світить Господь свічки. Гасить і знову світить» [5, 39]) та звернення до Бога із проханням («Боже, не грайся з вогнем. Дай нам горіть скільки мога» [5, 39]), потім — розповідь (*narratio*) — коротка похвала діянь померлого з гумористичними нотками («Вітя, базіка, курилка, віл, трудова одиниця. Непроминай-горілка, непропусти-спідниця» [5, 39]), опис суму близьких за померлим («Все поминає село. П'ють. Впереміш із сльозами» [5, 39]). Насамкінець — закінчення (*conclusio*) з побажанням-надією так званого вічного блаженства: «Боже, прийми його душу в янгольський свій легіон» [5, 40].

Вагомий концепт фунеральної поезії — інший світ. У поезії «На смерть Віті Джигуна» І. Жиленко він не описується, лише номінується як рай, куди має потрапити померлий. Рай описується через посередництво омонімів: «Хоч би в тім *раї* було все, як у *Раї*, — так само...» [5, 39]. Поетеса залучає однозвучні слова, але різні за значенням: по-перше, місце, де блаженствують праведники після смерті, по-друге, власне жіноче ім'я. Згадка про умови майбутнього місцеперебування померлого подається через сподівання-побажання:

Щоб посиденьки, цигарка,
Щоб чорнобривці і мак.
Боже, налий йому чарку.
Або ще краще — гранчак.
Не пожалій і барилка [5, 40].

До речі, квіти, які згадуються, — мак та чорнобривці — є характерними символами України. До того ж символіка маку варіативна та багатовекторна; він асоціюється з пам'яттю, символізує безкінечність та незчисленність, сон та забуття, швидкоплинність сущого. Чорнобривці — символ чоловічої сили, добра, рідної оселі. Як бачимо, опис майбутнього місцеперебування померлого не контрастує із земним життям.

Катрени об'єднані в єдине смислове, експресивно-емоційне ціле не лише особливостями рими, але й інверсією (дієслово + об'єкт-іменник), що зберігається майже в усіх 10 строфах. Така особливість поетичного синтаксису — риса високого поетичного стилю.

В поезії «На смерть Віті Джигуна» І. Жиленко присутні природні для епітафій риторичні питання та оклики: «Вітю, ну що це таке, Вітю, куди це годиться? Літо ж веселе яке!» [5, 39].

Узагальнивши вищесказане, можна вже виокремити наступні формальні ознаки епітафій: 1) тип оповіді, як форма висловлювання, іншими словами, хто з ким говорить: померлий із близькими чи перехожими, близькі з покійним, близькі про покійного; 2) чітка окресленість домінантної теми смерті, фінальної стадії життя; 3) спрямованість на епіграфічність та лаконічність.

Цикл епітафій «Мандрівка по цвинтарю» В. Симоненка відзначається лаконічністю та образністю вислову, гумористичністю. Більшість поезій написана 1961 та 1962 року. Цикл складається з 25 поезій («Затискувачеві критики», «Бюрократові», «Кляузникові», «Заздрісникові», «Холуєві», «Плазунові», «Любителю вказівок», «Підозрливому», «Брехунові», «Запис у книзі вражень», «Епітафія на моїй могилі?», «Не дочекався...», «Хабарникові», «Кокетці», «Роззяві», «Менторові», «Епігонові», «Ледареві», «Злодієві», «Майстрові засідань», «П'яничці», «Кривляці», «Псевдовченому», «Метушливому», «Вирвався на волю»).

Тексти циклу «Мандрівка по цвинтарю» В. Симоненка не можна назвати сюжетними. Вони не мають подієвої канви, деякі навіть легкого натяку на життєвий шлях героя. Акцент робиться на певній негативній рисі, винесеній у заголовок, за яку герой після смерті отримує відповідну «винагороду» (зłodія покарано за те, що «він коси у смерті не украв» [13, 237], метушливий «попав у пекло, в рай — спізнився» [13, 239]) або позбавляється можливості вести звичний порядок життя (кокетка не може «пройтися вихиласом», «піжонові моргнуть» [13, 236], майстер засідань відтепер не може відвідувати збори тощо).

Викривальна характеристика адресата створюється за допомогою вживання експресивно-оцінних значень розмовних мовних засобів в текстах епітафій «Мандрівка по цвинтарю» В. Симоненка, а саме: розмовних іменників *ника* («у цього пика від досади кисла» [13, 234]), *рептух* («прямо перед вами під землею закопано два рептухи цитат»

[13, 238]), пейоративного прикметника *тупий* («Він тут снує свої тупі думки» [13, 234]), дієслова *подохли* («Отрути й жовчі стільки в нім засохло, Що черв'яки в його труні подохли» [13, 233]).

Тексти оформлені як монологи: чисто авторські висловлювання або авторські висловлювання, які поєднані з реплікою героя. В. Симоненко в циклі «Мандрівка по цвинтарю» висміює бюрократію, кляузництво, заздрість, нерішучість, плазування перед керівництвом, підозріливість, брехливість, хабарництво, кокетування, менторство, епігонство, злодійкуватість, п'янство, кривляння, псевдовченість. Епітафії наближені до епіграм через дошкульність та дотепність змісту. Вони розмаїті за обсягом: від двох, чотирьох, шести, восьми і навіть до двадцяти п'яти рядків.

Основним розміром поезій «Мандрівка по цвинтарю» В. Симоненка стає ямб з різноманітними варіаціями. Шестистопний ямб як традиційний розмір західноєвропейської епіграми часто замінюється чотиристопним ямбом.

Трени були популярними в давній літературі. О. Циганок зазначає, що в поетиці Паїсія Клепіца «Ліра Гелікону» констатується написання тренів не лише з приводу чиєїсь смерті, а й з приводу руйнації міст, падіння держав чи інших подій, які викликають сум, жалобу. До цього різновиду можна зарахувати вірш «Прощання Федора Кравчука, колгоспного конюха, з старою хатою» В. Симоненка. Поет створив жалібну поезію про полишення старої хати. При цьому він перераховує «чесноти» будівлі: відкритість і повага («Ти приймала і щастя, і лихо, поважала мій труд і піт») [13, 71], гостинність («відчиняла ти лагідно двері для нового життя й добра, друзів кликала до вечері») [13, 71], поміщиця-розрадниця («я в тобі розлучився з журбою і навіки спекався біди») [13, 71]. Наприкінці автор показує, як душевне хвилювання переходить у почуття вдячності.

Е. Б. Аругюнян акцентує увагу на епітафіях, що властиві античній культурі. На переконання дослідника, саме в таких епітафіях міститься прокляття, спрямоване на тих, хто може потурбувати померлого. Подібне прокляття зустрічаємо в сучасній літературі — в «Некролозі кукурудзяному качанові, що згнів на заготпункті» В. Симоненка:

Прокляття вам, лукаві лицедії,
В яких би ви не шлялися чинах!
Ви убиваєте людську надію
Так само, як убили качана [13, 134]

З давніх часів люди вірили, що надгробні написи, що містили погрозу або прокляття, надавали результативності цьому прокляттю на весь час існування даного напису. Текст прокляття, як бачимо, жорстко адресований, адресат його окреслений: прокляття спрямоване на «лукавих лицедіїв».

Поезію «Дід умер» В. Симоненка також можна віднести до фунеральної поезії, адже тут змальовані почуття від втрати людини. У хронотопі даного твору переважає часова домінанта. Простір означається антитетичними поняттями: колишнє місцеперебування діда (під горою крутою) і теперішнє («земля свята», «лоно землі», «тісна домовина»). Час означений згадкою про віки («пливтимуть над ним непомітно віки» [13, 45]).

Створена поетом картина розрахована на чуттєве сприйняття, перш за все, емоційне, адже тут наявні слова на позначення відчуттів та їхніх проявів: «плакати», «біль у душу мою закрадається вужем, відчай груди мені розпанахує, рве» [13, 45].

Суб'єктно-об'єктна структура тексту позбавлена конкретики. Суб'єктну та об'єктну позицію посідають узагальнені образи поета як виразника почуттів та діда як уособлення мудрості, досвіду.

Некролог (грец. nekros — мертвий і logos — слово, вчення) — «стаття чи замітка з приводу смерті людини, що містить стислу інформацію про її життя та діяльність» [10, 112]. «Некролог кукурудзяному качанові, що згнів на заготпункті» В. Симоненка — сатирично-драматичний твір. Драма полягає в марноті людської праці («Безсонні ночі, неспокійні днини, / Мозолі, піт, думок гарячий щем / Лягли з тобою поруч в домовину / І догнивають під густим дощем» [13, 134]). Сатира спрямована на тих, хто змарнував результати важкої людської праці.

У творчості поетів шістдесятників поширеною була так звана меморіальна поезія, тобто вірші, створені в пам'ять близької людини, наприклад, «Наш Василь іде по найдовшій у світі дорозі...» М. Вінграновського. Меморіальному портрету В. Симоненка, зображеному у названому вірші, властиві незавершеність, ескізність та фрагментарність. В мозаїці розрізнених вражень проглядається певна логіка, підпорядкована задуму автора. Автор подає портрет неживого В. Симоненка. Це, зокрема, зовнішні (портретні елементи, підсилені діями, турботою рідних, що динамізує образ, вивершує його у подвійному статусі («з зупиненим серцем з опущеними руками»

[3, 105]; «з розплющеними 28-літніми очима» [3, 105]; «В темно-коричневому костюмі / В білій сорочці защібленій матір'ю під підборіддям / В черевиках зашнурованих дружиною» [3, 106]; «поет-муж» [3, 105]).

Характерним виступає образ дороги («найдовшої» і «останньої»), що є незмінним елементом переходу з одного стану в інший. У свідомості М. Вінграновського дорога трансформується в космічні масштаби «на немислиму в світі орбіту» [3, 106].

Читач має змогу бути присутнім на самому похороні, адже автор вдається до перераховування елементів поховальної церемонії: «пузатий автобус підперезаний чорною стрічкою» [3, 106], «п'яньєнки гробовщики з чорними лопатами під хрестами» [3, 106]. Символічними можна назвати образи птахів — «чорних отих горобців що вицвірінькувались з-під коліс» [3, 106], що у міфах слов'ян вважалися душами померлих, посередниками між світом померлих і світом живих.

Вузловим компонентом поезії «Василеві Симоненкові» І. Драча є звернення до померлого, що є типовим елементом поховальної лірики. У творі звучить запитання автора, адресоване померлому поетові: «Як тобі ведеться там, Василю?» [4, 254], «Що тобі там чути під землею, / Вухами припавши, — на цей світ?.. / Що тобі од нашого елею / Юних ювілейних гірколіт?» [4, 254].

При аналізі семантичних одиниць, що виражають почуття-партнери втрати людини, виокремлюємо наступні семантичні категорії:

- 1) горе («Горе — горе горьоване» [8, 221], «ім'я якій Наші горе і сльози» [3, 106]),
- 2) біль («між могилами хтось пасе біль. Біль пасеться у тиші, як біль, безмовне ягня» [8, 221], «втрати невигойний біль» [6, 85])
- 3) відчай («відчай груди мені розпанахує, рве» [13, 45]);
- 4) жаль («сарно жалю мого» [7, 232]);
- 5) плач («лиш рососою по нім буде плакати жито» [13, 45], «вірші не пишу — я ними плачу» [6, 60])
- 6) спустошеність («сухим суха, спустошена душа» [6, 60])
- 7) провинна «винні перед ними» [8, 122].

Можна говорити про *меморіальну поезію*, куди зарахуємо вірші «Пантеон на Мтацмінді», «Леся Українка в Сурамі», «Могила царя Давида Будівничого в Гелаті», «На Байковому» В. Коротича. Меморіальний (з лат.) — той, що служить для увічнення пам'яті якої-не-

будь особи або визначної події; пам'ятний. Тобто, це поезія, в якій згадуються померлі особистості задля уславлення, нагадування їхніх діянь.

В аналізованій поезії В. Коротича кладовище як місце поховання стає місцем дії ліричних творів. Відмінна особливість образу «кладовища» в меморіальній поезії В. Коротича це її — полівалентний характер. Входячи з іншими мотивами в єдину систему, цей мотив може перетворюватися і включати інші семантичні значення. Образ кладовища має подвійну природу — символічну та реально-просторову. Кладовище характеризується включенням у більші просторові конструкції — країни (України чи Грузії) загалом. Така спрямованість до ієрархізації не випадкова — поет розумів впорядкованість простору, намагався так само побудувати художній світ.

Контекст вживання локусу кладовища у вищеназваних поезіях В. Коротича можна розподілити на кілька тематичних груп, що виокремлюються доволі умовно. Звернемося по черзі до кожної.

1) кладовище як місце поховання з відповідними атрибутами. Домінантна риса — давність, відомість, пов'язаність із культурно-історичним планом (поховані відомі люди — митці). До кола атрибутів кладовища зараховуємо могили («вузькі окопи персональні на Байковім викопують дядьки» [8, 122]), барельєфи («барельєфи ротаті та квіти трагічно безроті» [8, 221]), каміння («каміння безмовне в іржавій траві дозріває» [8, 220]), тишу («тільки тиша надсмертна — такої не вчуєш в житті» [8, 221]);

2) інша тематична група — кладовище як елемент певної країни або міста: пантеон Мтацмінді — Тбілісі (Грузія), могила царя Давида в Гелаті (Грузія), Байкове кладовище — Київ (Україна). Кладовище втілює не лише пам'ять про людей (Тіціан Табідзе, Паоло Яшвілі), але є архівом культурних надбань, духовності народу;

3) емоційний супровід — біль («біль пасеться у тиші, як біле, безмовне ягня — наче хмара небесна білесенька — й ратички білі» [8, 221]), горе («горе горьоване — всіх мудреців удова» [8, 221]).

Отже, пануючий мотив меморіальної поезії В. Коротича — це мотив смертності людей та вічності їхніх діянь.

Як уже зазначалося, фунеральній поезії властиві елементи портретування. Автори звертаються до відтворення суто індивідуальних рис певної особистості. Наприклад, М. Вінграновський та І. Драч присвячують вірші В. Симоненкові, С. Йовенко — М. Ю. Лермонтову,

В. Коротич — Лесі Українці. Автори пропускають образи реальних людей через власне світобачення.

Важливим елементом портретної характеристики в художньому образі є зображення зовнішності (ноги дядька Зінька — «і босі ноги збивали зарощений еспарцет» [4, 304], обличчя та постать Лесі Українки — «...квола невисока жінка / Лице підводила бліде» [8, 223]). Але портрет створюється не лише через посередництво нанизування елементів зовнішності. Розгорнутий портрет розкриває психологію персонажа, його внутрішній світ. Опосередкованими рисами можна назвати наступні складові: 1) походження людини (В. Симоненко — «Син мужицький. Золоте коріння» [4, 254]); 2) діяння/справи (виготовлення лави — дядько Зінько І. Драча, написання поезії — Леся Українка у В. Коротича, П. Тичина у І. Драча тощо); 3) характеристика душі (П. Тичина — «ніжнотонна, сонцетканна» [4, 317]); 4) особливості сприйняття іншими людьми (П. Тичина — «ніжно-безборонний» [4, 317], бажання захистити: «...завжди, на вулиці зустрівши, / Так хочеться його під руку взяти / І провести, щоб навіть лист каштана не впав на його тищу золоту / І не побив її тяжким сліпучим громом?» [4, 318]).

Підсумовуючи можемо сказати, що фунеральні жанри в поезії середини ХХ ст. трансформувалися, хоча привід залишився тим же — смерть людини.

Серед спільних рис фунеральної поезії поетів-шістдесятників назвемо домінантність зіставлення життя та смерті, використання слів-партнерів опису почуттів, згадка локусу кладовища, елементи портретування. У В. Симоненка та І. Жиленко поряд з патетичністю співіснує гумористичність, В. Коротич та С. Йовенко надають перевагу мистецькій тематиці.

Аналіз прикладів фунеральної поезії ХХ ст. у творчості шістдесятників показує, що в ряді випадків цей жанр відповідає традиційним тенденціям, але подекуди є привід говорити про нові тенденції розвитку. В перспективі бажано дослідити більш детально фунеральну поезію шістдесятників, розширивши діапазон авторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арутюнян Э. Б. Эпитафия У. Шекспира как пример преемственности жанров в текстах эпитафий / Э. Б. Арутюнян // Известия Российского государственного педагогического университета им. А. И. Герцена. СПб., 2010. С. 171–177.
2. Брагинская Н. В. Эпитафия как письменный фольклор // Текст : семантика и структура. Москва : Наука, 1983. С. 119–139.
3. Вінграновський М. Вибрані твори. Київ : Дніпро, 2004. 832 с. (Бібліотека Шевченківського комітету).
4. Драч І. Соняшник : поезії 1960–1970 років. Харків : Фоліо, 2016. 416 с.
5. Жиленко І. Пори року : вірші та поеми. Київ : Український письменник, 1999. 136 с. : портр. (Сучасна українська література).
6. Жиленко І. Світло вечірнє : поезії. Київ : Пульсари, 2010. 96 с.
7. Йовенко С. Обличчя справжня мить : лірика. Київ : Радянський письменник, 1979. 261 с. : портр.
8. Коротич В. Вибрані твори : в 2 т. Київ : Дніпро, 1986. 272 с.
9. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / автор-укладач Ковалів Ю. І. Т. 1 : А (аба) — Л (лямент). Київ : ВЦ «Академія», 2007. 608 с. (Енциклопедія ерудита).
10. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / автор-укладач Ковалів Ю. І. Т. 2 : М (Маадай-Кара) — Я (я-форма). Київ : ВЦ «Академія», 2007. 624 с. (Енциклопедія ерудита).
11. Попружна А. Епітафії як атрибут поховальної культури козацької старшини другої половини XVII–XVIII ст. // Гілея : науковий вісник : зб. наук. праць. Київ, 2014. Вип. 88. С. 14–18.
12. Прокопович Ф. Сочинения. Москва ; Ленинград : Изд-во АН СССР, 1961. 512 с.
13. Симоненко В. На схрещених мечях : вибрані твори. Київ : Пульсари, 2004. 384 с. (Бібліотека Шевченківського комітету).
14. Хоментовская А. И. Итальянская гуманистическая эпитафия. СПб. : изд-во С.-Петербур. ун-та, 1995. 272 с.
15. Царькова Т. С. Русская стихотворная эпитафия : источники, эволюция, поэтика. СПб. : Русско-Балтийский информационный Центр БЛИЦ, 1999. 200 с.
16. Циганок О. Фунеральне письменство в українських поетиках та риторика XVII–XVIII ст. : теорія та взірці. Вінниця : ПП «ГД «Едельвейс і К», 2014. 362 с.

ФУНЕРАЛЬНЫЕ ЖАНРЫ В ТВОРЧЕСТВЕ ШЕСТИДЕСЯТНИКОВ (И. ЖИЛЕНКО, Н. ВИНГРАНОВСКИЙ, В. СИМОНЕНКО И ДР.)

*Марина Штолько, зав. научно-информационным отделом
Институт литературы им. Т. Г. Шевченко НАН Украины*

В статье рассматриваются особенности функционирования фunerальных жанров в творчестве поэтов-шестидесятников: И. Жиленко, Н. Винграновского, В. Симоненко, И. Драча, С. Йовенко, В. Коротича. Анализируются наиболее заметные стихи, которые тематически или структурно можно отнести к существующим жанрам фunerальной поэзии. Выделяются жанрообразующие признаки, выступающие в избранных поэзиях как маркеры жанра. Анализ фunerальной поэзии шестидесятников дает возможность сделать вывод о том, что фunerальные жанры со временем трансформировались, приобрели новые черты, но в целом сохранили традиционные признаки. Исследование таких вопросов важно не столько для понимания творчества отдельного писателя или даже определенной национальной литературы, но и для выяснения соответствующих аспектов общего процесса конкретного культурно-исторического периода.

Ключевые слова: фunerальная поэзия, мемориальная поэзия, эпитафия, некролог, реквием.

FUNERAL GENRES IN THE WORK OF THE SIXTIERS (I. ZHYLENKO, N. VINGRANOVSKY, V. SIMONENKO ETC.)

*Maryna Shtolko, manager scientific information department
Shevchenko Institute of Literature NAS of Ukraine Kiev (Ukraine)
shtolko@ukr.net*

In the article features of functioning of the funeral genre in the works of the poets-sixtiers: I. Zhylenko, M. Vyngranovsky, V. Symonenko, I. Drach, S. Yovenko, V. Korotych are analyzed in the poems, which can be thematically or structurally related to existing genres of feral poetry. Different genre signs that appear in selected poetry as genres markers. The analysis of the fringe poetry of the 1960s makes it possible to conclude that the phenomenal genres have transformed over time, acquired new features, but generally retained traditional features. The study of such issues is important not so much for the knowledge of the work of an individual writer or even a certain national literature, but also to clarify the relevant aspects of the global process of a particular cultural-historical period.

The permanent thematic dominant of the feral poetry of the Sixties is the comparison of death and life.

In the twentieth century the crisis of the genre «literary» and «real» epitaph, previously delimited begin to exist separately. Description of the future location of the deceased does not conflict with the earthly life.

The composition of the poetry «On the death of the witches of Zhigun» I. Zhylenko is traditional: at first — an introduction (exordium) containing the reflection on the dependence of human life on God's will and requesting God, and then — narratio — a short

praise of the acts of the deceased humorous notes, description of the amount of relatives for the deceased. Finally, the ending (conclusio) with the wish-hope of so-called eternal bliss.

Formal signs of the epitaph I. Zhylenko: 1) type of narrative, as a form of utterance: dead with relatives or passers-by, close to the deceased, close to the deceased; 2) clear delineation of the dominant theme of death, the final stage of life; 3) focus on epigraphy and conciseness.

Cycle epitaphs «Journey on a cemetery» V. Symonenko noted concise imagery and expression, humorous, devoid of event canvas. The emphasis is on the negative rice that reached in the title, for which the hero after death receives adequate «compensation». To enhance the humorous effect, V. Symonenko uses expressive and evaluative meanings of spoken language means.

Trunks were popular in ancient literature. Tren can be written not only about someone's death, but also about the destruction of cities, states fall or other events that cause sadness, mourning. By this kind can be attributed poem «Farewell Fedor Kravchuk, grooms collective, with the old hut» V. Symonenko. The poet created a mournful poetry about leaving the old house.

In the works of the poets of the sixties, widespread was the so-called memorial poetry, that is, the poems were created in the memory of a loved one, for example, «Our Vasyl goes on the longest road in the world...» by M. Vingranovsky. Memorial portrait of Symonenko depicted in the poem entitled inherent incompleteness, fragmentation and eskiznist. The author presents a portrait of inanimate V. Symonenko. Available as external (portrait elements), indication of age, clothing, and characteristics by type of occupation.

Folk poetry is not overlooked by the locus of the cemetery.

The dominant motive of V. Korotych's memorial poetry is the motive for the mortality of people and the eternity of their actions.

Funeral poetry is characterized by the elements of portraiture.

Key words: funeral poetry, memorial poetry, epitaph, obituary.

REFERENCES

1. Arutjunjan Je.B. Jepitafija U. Shekspira kak primer preemstvennosti zhanrov v tekstah Jepitafij [The epitaph of William Shakespeare as an example of the continuity of genres in the texts of the Epitaphs]. Izvestija Rossijskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta im. A. I. Gercena. SPb, 2010. pp. 171–177 [in Russian]
2. Braginskaja N. V. (1983), Jepitafija kak pis'mennyj fol'klor [Epitaph as written folklore] // Tekst : semantika i struktura. Izd-vo «Nauka», Moscow. pp. 119–139. [in Russian]
3. Vinghranovs'kyj M. (2004). Vybrani tvory [Selected Works], Dnipro, Kyjiv [in Ukrainian]
4. Drach I. (2016) Sonjashnyk : poeziji 1960–1970 rokiv [Sunflower : poetry], Foliio, Kharkiv [in Ukrainian]
5. Zhylenko I. (1999). Pory roku : virshi ta poemy [Season], Ukrajins'kyj pysjmennyk, Kyiv [in Ukrainian]

6. Zhylenko I. (2010), Svitlo vechirnje : poeziji [Evening light], Pul'sary, Kyiv [in Ukrainian]
7. Jovenko S. (1979), Oblychchja spravzhnja mytj : liryka [Of face is real moment], Radjanskyj pysmennyk, Kyiv [in Ukrainian]
8. Korotych V. (1986) Vybrani tvory [Selected Works]: v 2 t., Dnipro, Kyiv [in Ukrainian]
9. (2007) Literaturoznavcha encyklopedija [Literary encyclopedia]: u 2 t. / avtor-ukladach Kovaliv Ju.I. T. 1 : A (aba) — L (ljament), VC «Akademija», Kyiv [in Ukrainian]
10. (2007) Literaturoznavcha encyklopedija [Literary encyclopedia]: u 2 t. / avtor-ukladach Kovaliv Ju.I. T. 2 : M (Maadaj — Kara) — Ja (ja — forma), VC «Akademija», Kyiv [in Ukrainian]
11. Popruzhna A. (2014) Epitafiji jak atrybut pokhovaljnoji kuljтуры kozacjkoji starshyny drughoji polovyny XVII–XVIII st. [The epitaph as an attribute of the funeral culture of the Cossack elder of the second half of the XVII–XVIII centuries] // Ghileja : naukovyj visnyk : zb. nauk. pracj. Kyiv. Issue. 88. pp. 14–18. [in Ukrainian]
12. Prokopovich F. (1961), Sochinenija [Writings], izd-vo AN SSSR, Moskva ; Leningrad [in Russian]
13. Symonenko V. (2004) Na sxreshhenyx mechax : vybrani tvory [On crossed swords : selected works], Pul'sary, Kyiv [in Ukrainian]
14. Homentovskaja A. I. (1995), Ital'janskaja gumanisticheskaja jepitafija [Italian humanistic epitaph], izd-vo S.-Peterb. un-ta, SPb [in Russian]
15. Car'kova T. S. (1999), Russkaja stihotvornaja jepitafija : istochniki, jevoljucija, pojetika [Russian poetic epitaph: sources, evolution, poetics], Russko-Baltijskij informacionnyj Centr BLIC, SPb [in Russian]
16. Cyghanok O. (2014), Funeraljne pysjmenstvo v ukrajinsjkykh poetykakh ta rytorykakh XVII–XVIII st. : teorija ta vzirci [Funtral writing in Ukrainian poetry and rhetoric of the XVII–XVIII centuries : theory and models], PP «TD «Edeljevs i K», Vinnycja [in Ukrainian]

Стаття надійшла до редакції 3 березня 2019 р.